

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 12/3 2023 s. 957-967, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

KIRGIZ TOPLUMUNDA AKSAKAL

Arzu KİYAT*

Geliş Tarihi: 12.06.2023

Kabul Tarihi: 02.08.2023

Öz

Türk toplumunda bilge, danışman, yol gösterici, akıllı, adaletli gibi çeşitli nitelik ve rolleri bünyesinde bulunduran kişiler önemli görülmüş ve farklı adlarla anılmıştır. Bu adlandırmalardan birini teşkil eden aksakal, Türk toplumunda daha çok bilge, danışman ve yol gösterici nitelikleri ile öne çıkan kişileri belirten bir kavramdır. Aksakallar, bu vasıfları ile sosyal, kültürel, siyasi, dinî olmak üzere yaşamın pek çok alanında etkin kişilerdir. Şüphesiz söz konusu hususun günümüzde belirgin bir şekilde görüldüğü Türk boylarından biri Kırgızlardır. Bu minvalde çalışma, geçmişte ve günümüzde Kırgızlarda aksakal kavramının anlam alanları ile aksakalların toplum üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya ait veriler çeşitli kaynakların okunmasının ardından içerik analiz yöntemi ekseninde irdelenerek oluşturulmuştur. İncelemede, aksakalların Kırgız sosyal, siyasi, dinî ve kültürel yaşantısında başat rol oynadığı ve bu rolün edebî ürünlere dahi yansıdığı belirlenmiştir. Türk dünyasının ortak mefhumlarından biri olarak aksakallığın mezkûr coğrafyadaki entegrasyonu, birlik ve beraberliği ortaya koyan bir yapı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kırgızlar, aksakal, danışman, bilge tipi.

AKSAKAL IN KYRGYZ SOCIETY

Abstract

In Turkish society, individuals who possess various qualities and roles such as wisdom, counselor, guide, intelligence, and justice have been considered important and referred to by different names. One of these designations is the concept of “aksakal” (white beard), which refers to individuals who are distinguished by their wisdom, counsel, and guidance in Turkish society. These individuals actively contribute to various aspects of life, including social, cultural, political, and religious spheres. The Kyrgyz people are an exemplary Turkic tribe where this phenomenon is prominently observed. This study aims to explore the significance of the aksakal concept in the historical and contemporary contexts of the Kyrgyz community and its impact on society. Data for the research was gathered through a comprehensive analysis of diverse sources utilizing the content analysis method. The analysis demonstrates the influential role of aksakals in Kyrgyz social, political, religious, and cultural life, which is also reflected in literary works. Thus, it can be concluded that aksakal represents a unifying and cohesive element that fosters integration and solidarity within the Turkic world.

Keywords: Kyrgyz people, aksakal/white beard, counselor, wisdom.

* Dr.: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Dil Hazırlık Bölümü, arzu.kiyat.2009@hotmail.com.

Giriş

Türkler, yerleşik hayata geçmeden evvel konargöçer yaşam tarzını benimsemiş ve yaşamlarını buna bağlı olarak idame ettirmiştir. Bu yaşam biçiminde sözlü iletişimin daha etkin olması, söze dayalı hukuk sisteminin toplum üzerinde söz sahibi olmasını sağlamıştır. Eski Türk boylarından biri olan Kırgızlarda da söz konusu husus önem arz etmektedir. Sözlü iletişim ve dolayısıyla söze dayalı birtakım uygulamalar geleneksel Kırgız hukuk sisteminde de mevcuttur. Töre adı verilen sistemde yasaklar veya yapılması gerekenler daha çok söze dayalı olarak belirlenmiş ve uygulamaya konmuştur. Mezkûr hukuk sisteminde yaşça büyük, tecrübe sahibi kimselerin sözlerine itimat edilmiş ve onların da kararları doğrultusunda dinî, siyasi, sosyal ve kültürel düzen sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak bununla birlikte, bu hususa nail olmak her yaşlının/kişinin sahip olabileceği bir özellik değildir. Kırgız toplumunda zikredilen hususları yerine getirebilecek kişiler diğer yaşlılardan ayrılarak *aksakal* olarak adlandırılmıştır. Bilhassa eskiden toplumdaki düzeni sağlayan aksakallar kişiler arasındaki anlaşmazlıklar, *kalın*/başlık parası, yer davası, öldürülme gibi meseleleri çözüme kavuşturmuş ve ceza verilmesi gerektiğinde uygun cezayı vermiştir.

Kırgızlar, aksakallara olduğu gibi diğer yaşlı olan kişilere¹ de çok fazla saygı duymuş ve onları önemsemiştir. Modern toplumlara kıyasla Kırgız toplumunda yaşlılık, aile bireyleri için sosyal ve ekonomik bakımdan herhangi bir engel teşkil etmemektedir. Yaşlılar geçmişte olduğu gibi günümüzde de toplumsal statü itibarıyla yüksek seviyeye sahip kimseler olarak kimliklerini ve varlıklarını sürdürmektedir. Zikrolunan hususlar, Kırgız toplumsal hiyerarşik düzenine sirayet etmiştir. Bu durum sofraya oturma düzeninde, yemeğe başlama veya sofradan kalkma esnasında, yiyeceğin bilhassa etin en değerli yerinin paylaşılmasında yaşlılara öncelik verilmesi ile gündelik ve sosyal yaşamda açıkça görülmektedir. Bunun yanı sıra sabah namazını müteakip düğün evine öncelikle yaşlıların bilhassa aksakalların davet edilmesi, toplumsal hiyerarşik düzende aksakalların konumunu ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

Kırgız toplumunda aksakal; bilge, danışman, akıllı, tecrübeli, görmüş geçirmiş, yaşlı, yönetici gibi nitelik ve rollere sahip kişi olarak değerlendirilmektedir. Bilhassa bilgeliğin sembolü olan aksakallar toplumda “akla uygun karar verebilme, bilgiyi ve bildiklerini başkaları için faydalı bir biçimde kullanabilme, muhakeme etme ve yargılama gücüne muktadir olabilme, insanların sorunlarına hızlı çözümler bulabilme” (Yılmaz, 2014, s. 2036) gibi özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Bu minvalde, aksakalın Kırgız toplumu içerisindeki görünümünü irdeleyebilmek amacıyla verilerin tasnifi yapılmış ve veriler içerik analiz yöntemi ekseninde ele alınmıştır. İnceleme sonunda aksakalların geçmişten günümüze geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüm, toplumdaki statüleri, rolleri ve ayırt edici özellikleri, toplumun kendilerine olan bakış açısı ve toplum üzerindeki etkileri ortaya konmuştur.

¹ Kırgız atasözlerinde de yaşlıların önemi ve onlara verilen değer ile ilgili pek çok örnek mevcuttur. Söz gelimi, “*Caş küçü menen karı keñeşi menen* / Genç gücü ile, yaşlı ögüdü ile; *karı adam üydün kutu* / yaşlı insan evin mutluluğu; *karısı bardın kayırı bar* / yaşlısı olanların hayrı var; *karısı bardın ırısı bar* / yaşlısı olanların bahtı var (Çelik Şavk, 2002, s. 97, 135, 137) atasözleri yaşlı insanların Kırgız toplumunda çok fazla önemsendiği ve mutluluğun, bereketin timsali olduklarını göstermektedir.

1. Toplumsal Düzenin Parçası Olarak Siyasi, Sosyal, Kültürel ve Dinî Hayatta Aksakallar

Kırgız Türkçesinde yaşlı ve ihtiyar kavramlarına karşılık gelen pek çok adlandırma bulunmaktadır. Bu adlandırmalardan birkaçı *kari/kariya*, *abişka*, *çal*, *kempir* ve *aksakaldır*. Kariya sözcüğü, ömrünün belli merhalesi ve yaşlılık devrinin olgunluğunu yaşamış insanlara söylenen kibar bir adlandırmadır. Kavram ayrıca güzel yaşlanmış; statü bakımından gençlere örnek kişi anlamına da gelmektedir. Abişka ve çal kavramları ise yaşlı erkek için kullanılır (Akmataliyev, 2000, s. 13). Kırgız Türkçesinde yaşlı kadın ise kempir sözcüğü ile karşılanmaktadır. Toplumda kariya sözcüğü genel olarak gerek erkekler gerek kadınlar için kullanılması dolayısıyla cinsiyet ayırımına pek fazla uğramamış bir kavramdır. Ancak nispeten az görülmekle birlikte kavramın yalnızca erkekler için kullanıldığı durumlar da söz konusudur.

Kırgız Türkçesinde yaşlı ve ihtiyar manalarında kullanılan diğer bir kavram ise aksakaldır.² Aksakal³ yaşı büyük, akli yetmiş (olgun), adaletli, kadri ve kıymeti başka insanlar tarafından bilinen etkili insanlar (Abduldayev ve İsayev, 1969, s. 35; Akmataliyev, 2000, s. 13) için kullanılır. Bu anlamlara ek olarak kavram, kabile içinde en yaşlı kimse (Yudahin, 1998, s. 15), köy yöneticisi,⁴ köydeki türlü işleri, iç ilişkileri düzenleyen, idare eden, düzene koyan, müşavere eden yaşlı adam (Abduldayev ve İsayev, 1969, s. 35) anlamlarına da gelmektedir. Söz konusu kavram ayrıca, hizmet bakımından yüksek mertebeye ulaşmış insanlara duyulan saygı (Abduldayev ve İsayev, 1969, s. 35; Abduldayev vd., 1980, s. 29) anlamında da kullanılmaktadır.

Aksakal ile ilgili tanımlamalar değerlendirildiğinde sözcüğün yaşlı ve ihtiyar anlamlarından ziyade daha çok yönetici kimliği öne çıkan ve statü bakımından belli seviyenin üzerinde olan, saygı duyulan insanları niteleyen bir anlamı olduğu görülür. Bununla birlikte, Kırgız toplumunda aksakal kavramı kariya sözcüğü gibi cinsiyet ayırımı gözetilmeksizin gerek kadınlar gerek erkekler için kullanılan bir kavram olması ile önem arz etmektedir. Zira kavramda yer alan “sakal” ibaresine karşın sözcük hem erkek hem de kadınlar için kullanılabilir. Ayrıca, aksakal olarak nitelendirilen her erkekte sakal olmak zorunda da değildir. Sakalı olmayan veya bıyığı bulunan kişiler için de aksakal kavramı kullanılabilir. Dolayısıyla kavramın kullanımında cinsiyetçi bir bakışın hâkim olmadığı ve toplumsal cinsiyetçi normlara ilişkin bedensel bir kurgunun da yer almadığı görülmektedir. Kavramın kullanımına ilişkin bahsedilmesi gereken bir diğer husus, aksakal sözcüğünün yaşlılar için kullanılan kariya, çal, kempir gibi diğer adlandırmalardan farklı olarak toplumda kimlik ve statü bakımından saygın kimseleri nitelemesidir. Aslına bakılırsa en mühim husus da son zikredilen kullanımdır. Kuşkusuz bu durumu günümüz Kırgız yaşantısı ile sınırlandırmak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Bu farklı hususiyetleri, kavramın geçmişte yönetici ve idareci kimliğinin vermiş olduğu saygınlıkta aramak gerekir. Zira “*biy*⁵ ve *bay-manaplar*⁶ aksakallara hürmet göstermiş ve onlardan akıl almıştır” (Akmataliyev, 2000, s. 13). Dolayısıyla üst yönetici sınıfında bulunan idarecilerin dahi aksakalları

² Aksakal kavramı *ak/beyaz* rengi ile sakal sözcüğünün bileşiminden oluşmuş sözcüktür. Kırgız kültüründe *ak* sözcüğü ve bu kavram ile oluşturulmuş başka kavram alanlarını detaylı incelemek için bk. (İşcanoğlu Bayrak, 2018, s. 91-103; Çelik, 2020, s. 1395-1410).

³ Aksakal adı bazen mala mülke göre de söylenmiştir. Örneğin *aksakal at*, iyi at anlamında veya *aksakal üy*, iyi bir şekilde kurulmuş ev anlamlarına gelmektedir (Akmataliyev, 2000, s. 13).

⁴ Kavram yönetici, görevli kişi, ihtiyar, reis anlamlarında Rusçaya Türkçe olarak geçmiş bir birleşik kelimedir (Aliyeva Esen, 2008, s. 368).

⁵ Yönetici anlamına gelmektedir.

⁶ Kırgız yönetici sınıfında yer almış zengin sınıftır.

üstün görerek saygı duymaları ve hatta onları bir danışman ve rehber kişi olarak kabul etmeleri günümüzdeki mevcut önemin kökenini oluşturmaktadır. Bu hassasiyet, aksakallığa ve aksakallara dair algının olumlu hâle gelmesinde ve önemin artmasında son derece etkili olmuştur.

Türk yönetim sisteminde aksakallar yönetici ve idarecilerin akıl danışmanı olma özelliğinin yanı sıra kendileri de üst yöneticiler olarak idarede yer almıştır. Aksakalların yönetimde söz sahibi oluşu Kırgız sancıralarında anlatılmaktadır. Attokurov'un verdiği bilgilere göre önceki zamanlarda aksakallar soy ve sülalenin örf, âdet ve geleneklerini koruyup aktaran kişiler olarak görev yapmıştır. Zamanla görevleri artmış, bilhassa yönetimde yaşanan problemlerden sonra her bir aksakal meclis üyesi kendi aralarında idaredeki işleri paylaşmıştır. Onlardan bazıları biy veya manap olurken bazıları yiğit, askeriyede yönetici bazıları örf ve âdeti muhafaza eden kişi bazıları ise çözüm üretici olmuştur. Çoğu zaman bu kişiler, Kırgız boylarının sancırasını ve alfabelerini bilen ve aynı zamanda başka ülkenin insanları hakkında da bilgi sahibi olan kişilerdir. Onları başkalarından ayıran özellik adaletli, akıllı ve her konuda bilgi sahibi olmalarıdır. Fakat boy yöneticilerinin üyesi olarak varlıklı insanların talep ve arzularını da gerçekleştirmiştir (1995, s. 27).

Bu konuda başka bir örneği Hokand Hanlığı'nın Doğu Türkistan'a yapmış olduğu uygulamada görmek mümkündür. Zira “aksakallık⁷ Hokand'ın 1831 yılında Çin ile yaptığı anlaşmanın ardından Doğu Türkistan'daki Ancıyanların en üst etkili makamı olarak ortaya çıkmıştır”⁸ (İsakov, 2007, s. 55). Bunun yanı sıra aksakallar geçmişte Kırgız boyları, toplulukları ve köylerini yönetmiştir.⁹ “Boylar arasında yaşanan problemlerin çözümünü aksakallar üstlenmiştir. Bunun için *urug şurası*/boy meclisi veya *aksakaldar keñeşi*/aksakallar meclisi toplanmıştır” (Erdem, 2005, s. 233).¹⁰ Köylerde sosyal, siyasi, kültürel pek çok konuda bir araya gelerek kararlar almıştır. Bununla birlikte aksakallar, *aksakaldar biyligi*¹¹/aksakallar yönetiminde de görev almıştır. Söz konusu yönetimde yaşça büyük ve saygın insanlar, iktidar ve yönetimin bir organı olarak yer alır. Aksakallar, iç ve dış ilişki ile toplumdaki önemli konuları gündeme getirerek çözüme kavuşturmuş, topluluk, sülale ve soyların kültürlerini korumuştur. Fakat zamanla yaşanan gelişme ve değişiklikler dolayısıyla toplumda pek çok yönetici sınıfın ortaya çıkması, aksakalların yönetimde itibar kaybetmesine sebep olmuştur. Ancak bu husus toplumun her kesiminden insanın aksakallara ulaşabilmesi ve danışabilmesi adına pozitif bir gelişmeye aracı olmuştur (Karateyev ve Eraliyev, 2005, s. 20). Aksakal mahkemesi¹² 1915'te Sovyetler devrinde fiilen kaldırılmış olsa da söz konusu müessese taşrada kolhoz seviyesinde halkın problemlerini çözmesi dolayısıyla tamamen ortadan kalkmamıştır. Bu müessese Kırgızistan'ın bağımsızlığının ardından yeniden kurulmuştur (İsakov ve Murzakulova, 2015, s. 480). Aksakal

⁷ *Aksakaldık*/aksakallık, aksakal vaziyeti anlamına gelir (Yudahin, 1998, s. 15).

⁸ Aksakallığın sonunu hazırlayan sebepler ise Hokand Hanlığı Dönemi'nde bölgede isyanların artması, Hokand-Ch'ing ilişkilerinin bozulması ve Hokand Hanlığı'nın çökmesi sistemin sona ermesine sebep olmuştur (İsakov, 2007, s. 56).

⁹ Hâlihazırda söz konusu görevi icra etmeye devam etmektedirler. Günümüz Türk dünyasının ortak organlarından biri olan Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi birinci toplantısını 10 Aralık 2010 tarihinde Astana'da gerçekleştirmiştir. 13. son toplantısını ise 8-9 Ağustos 2022 tarihinde Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te yapmıştır. Söz konusu konsey toplantılarında siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel pek çok konuda Türk dünyasına yönelik önemli kararlar alınmış ve adımlar atılmıştır. Bu yapı Türk dünyası entegrasyon, birlik ve beraberliğini pekiştirmesi açısından son derece önemlidir.

¹⁰ Aksakallar Keñeşi hâlihazırda Kırgız köylerinde zikredilen etkinliklerini sürdürmektedir.

¹¹ *Aksakaldar biyligi*/aksakallar yönetimi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Karateyev ve Eraliyev, 2005, s. 20).

¹² “Aksakallar mahkemesi en az 5, en çok 9 kişiden oluşmaktadır ve 25 bin nüfusu olan yerleşkede kurulmaktadır. Mahkeme için aday olan kimseler halkın ve yerel temsilcilerin açık oylamasıyla üç yıllığına seçilir ve seçimde cinsiyet ayrımı gözetilmez.” (İsakov ve Murzakulova, 2015, s. 481).

kavramının kullanımında her ne kadar cinsiyetçi bir yaklaşımın olmadığı belirtilmiş olsa da aksakalların yukarıda belirtilen yönetici kimlikleri dolayısıyla zaman zaman erkeklere yönelik kullanımının ortaya çıktığı da görülür. Nitekim Şener'e göre (2022, 529) yönetim, güç, iktidar gibi kavramlar hegemonik erkeklik söyleminin bir parçasıdır.¹³ Toplumların inşa edilme sürecinde özellikle toplumsal cinsiyet normların politik yönünden faydalandığı görülür. Akıl, güç, kudret, sertlik gibi maddi özelliklerle ilişkilendirilen erkekliğin aksakal kavramı ile bağlantısı da bu minvalde değerlendirilmelidir. İktidarın akıl, güç ve yönetime ilişkin tüm eril idealleri ve bedensel kurguları aksakallarda toplanır.

Aksakallara verilen önem bir bakıma yaş ile de ilintilidir. Yaşça büyük erkekler ve aynı zamanda kadınlar toplumsal rol ve statü bakımından farklı bir konuma yerleşmiştir. Günümüz Kırgız anayasasında da yaşça büyük erkeklerin ve kadınların bir üstünlüğü dikkat çekmektedir. Kırgızistan'da 5 Temmuz 2002 yılında yayımlanan "Aksakaldar Sotu/Aksakallar"¹⁴ Mahkemesi" anayasasında "Vatandaşların yerel meclis toplantılarının kararıyla köy, kasaba ve şehirlerde aksakallardan saygın ve değerli erkek veya kadınlardan aksakallar mahkemesi oluşur." ibaresi yer almaktadır. Söz konusu anayasada yaşlı ve saygın olan kadın ve erkeklerin çeşitli yönetim organlarında gerektiğinde söz sahibi olmalarına hak tanınması (bilhassa aksakallar) süregelen değer ve statünün önemini göstermesi bakımından değerli görülmektedir. Yaşlılara verilen bu önem anayasa ile resmîleştirilmekle kalmamış aynı zamanda sosyal hayatın içerisinde de yer etmiştir. "Bazı yaşlılar yaşlılık dönemlerinde topluma bulunmuş olduğu katkılardan ötürü devlet tarafından ödüllendirilmektedir ve kendilerine *ardaktuu aksakal*/şerefli aksakal ünvanı verilmektedir" (Ceylan, 2018, s. 515).

Anayasa dışında toplumsal düzeni sağlayan bir diğer önemli yapı dindir. Konargöçer yaşam tarzını benimseyen Kırgızlar, İslamiyet'in kabulünü müteakip birtakım engeller dolayısıyla dini gerektiği gibi yaşayamamıştır. Başka yerlerden gelen (Buhara, Semerkand, Kaşgar vd.) *molddo*/imamlar genellikle Kırgız boy yöneticileri ve sülalenin aksakalları tarafından karşılanmıştır. Dolayısıyla Kırgızlar arasında İslamiyet'i en iyi bilen ve uygulamaya koyan kişiler boyun ileri gelenleri olarak aksakallardır. Bu sayede İslamiyet'in değerleri topluma kazandırılmıştır. Bilhassa Sovyetler Birliği zamanında ateizmin üst seviyeye ulaştığı dönemlerde İslamiyet, köy aksakalları tarafından yaşatılmış ve halka aktarılmıştır. Aksakallar, Kırgız vatandaşlarının pek çoğunun yaşamış olduğu köylerde halkın birlik ve beraberliği ve ahlakını korumuş kimseler olarak gelenek ve görenekleri sürdürmedeki etkinlikleri ile toplumsal çözümü de önlemişlerdir (İsakov ve Murzakulova, 2015, s. 482). Fakat bütün bu olumlu gelişmelere rağmen aksakallık sistemi Sovyetler döneminde kırılmalar yaşamıştır. Zira aksakal olarak görevde bulunan kimseler saygın görülen kişilerden seçilmemiş, parası, gücü ve otoritesi olan kişiler aksakal olmuştur. Bir bakıma Sovyetler Birliği'nin toplumun temel düzenini bozma ve dönüştürme politikası aksakalların sosyal hayattaki yerini de etkilemiştir. Ancak Kırgız toplumunda folklor çeşitli engellere rağmen yaşamaya devam etmekte ve sürdürülmektedir. Nitekim günümüzde bağımsız Türk devletlerinden biri olan Kırgızistan'da aksakallar köy yönetiminde sözcü kişilerdir ve "Aksakallar Keñeşi", Kırgız köylerinde zikredilen görevleri sürdürmektedir. Dolayısıyla ideolojik tahakkümler kültürel süreklilik arz eden gelenek ve ritüeller için bir engel teşkil etmemektedir. Yalnızca bazı dönemlerde geleneği sekteye uğratabilmekte veya birtakım kırılmalar yaşatabilmektedir (Kiyat, 2023, s. 429-431).

¹³ Hegemonya, güç, iktidar ve erkeklikle ilgili ayrıntılı bilgi için bk. (Şener, 2022, 511-532).

¹⁴ İlgili anayasa için bk. <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ky-kg/1070>.

Toplumun her alanında etkin kişiler olarak önem atfedilen aksakallar, bu yönleri ile saygın, hürmet gösterilen kişilerdir. Kırgız sosyal hayatında aksakallara hürmet gösterme¹⁵ geçmişten günümüze sürdürülen en güçlü geleneklerden biridir. Toplumda bununla ilgili olarak birtakım gizli yaptırımlar söz konusudur. Örneğin, aksakalların oturduğu eve gençler izinsiz giremezler. Bir aksakalın önünde söz söyleme veya aksakalın sözünün kesilmesi pek de hoş karşılanan bir davranış değildir. Bilhassa eskiden fazla olmakla birlikte çocuklara ad verilmesi hususunda da aksakallara başvurulmuştur. Aksakallar, ebeveynlerin ricaları üzerine çocukların adını koymuştur. Hatta bazı ebeveynler aksakalların kendi adlarının çocuklarına ad olarak verilmesi yönünde istekte bulunmuştur. Toplumda çeşitli ritüellerde aksakalların çocuğun ağzına tükürdüğü de görülmektedir. Buna benzer bir amaçla kadınlar, aksakalların yediği yemekten arta kalanları çocuklarına yedirir. Söz konusu pratiklerde ebeveynler çocuklarının aksakal gibi karaktere, saygınlığa ve yaşantıya sahip olmalarını dilemektedir. Sıralanan örnekler aksakalların, Kırgız toplumunda siyasi, sosyal, dinî ve kültürel bakımdan ne denli etkiye sahip olduklarını göstermek açısından son derece önemlidir.

2. Edebî Ürünlerde “Aksakal”

Aksakallar yaşamın pek çok aşamasında toplumdaki rolleri¹⁶ ve kimlikleriyle etkin olmuştur. Mezkûr husus yalnızca siyasi, sosyal, dinî ve kültürel bakımlardan değil, Kırgız yazılı ve sözlü ürünlerinde de devam etmiştir. Aksakallar mitolojik dönemden başlayıp destan, efsane, masal, atasözü, dua ve beddua, modern edebiyat ürünleri gibi türlerde de etkin bir tipi ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Kırgız aksakallarının çok eski zamanlara kadar uzandığının bir göstergesi olarak Mitolojik Ana döneminden bahsetmek gerekmektedir. Söz konusu dönemlerde Kırgızlar, Kamlık geleneğinden bağımsız oldukları çağın hatıraları ile hareket etmiş, bu minvalde kurban takdimini din adamlarına değil, kabilenin liderine devretmişlerdir. Kamlık dünya görüşünün etkin olmadığı dönemlerde tıpkı Gök Tanrı'ya yakarış törenlerinde olduğu gibi boyun aksakalı söz konusu icrayı gerçekleştirmiştir (Bayat, 2007, s. 17).

Sözlü kültür ürünlerinden olan destanlarda ise aksakallar, yönetici mekanizmalarının yapılanışında bilge devlet adamı tipi rolündedir. Türk epik destan geleneği içerisindeki Oğuz Kağan destanında bilge devlet adamı tipinin ilk prototipi olan aksakallar, ayrıca Manas destanında Bakay, Dede Korkut Hikâyelerinde¹⁷ Dede Korkut gibi tiplerle akılcılığın simgesi olarak destan kahramanlarının kararlarını verdiklerinde danıştıkları kişilere evrilmiştir (Bars, 2018, s. 121-123). Bunun yanı sıra aksakallar bilhassa destanlarda kahramanlara ad vermede¹⁸ de rol almıştır.

¹⁵ Aksakallara hürmet gösterme sadece Kırgız toplumunda değil, diğer Türk topluluklarında da görülmektedir. Örneğin, Türkmenler arasında yaşlı insanların büyük saygınlığı söz konusudur. Türkmenler toplumdaki bazı işlerin çözümünü aksakallara bırakmıştır ve onlar aracılığıyla çözüm bulmuşlardır. Ayrıca aksakallar yemeğe başlamadan yemeğe başlanılmaz veya onlar izin vermedikçe mecliste konuşulmaz (Gökçimen, 2010, s. 151).

¹⁶ Bu rollere bir örnek olarak aksakalların dağ ritüellerindeki etkinliği verilebilir. Eski Türkler dağ iyesine duydukları inanışlar dolayısıyla dağla ilgili pek çok ritüelde kabile ve boyun aksakalları görev icra etmiştir. Bu şekilde dağ iyesinin ormanda yaşayan hayvanların sahibi olduğuna inanmaları, avcılık geleneği de söz konusu kişiler aracılığıyla gerçekleşmiştir (Bayat, 2007, s. 238).

¹⁷ Benzer husus Korkut Ata ile ilgili efsanelerde de görülmektedir. Bu efsanelerin birinde Korkut Ata hem ozan hem de aksakaldır. Diğer efsanelerde ise evliya, şeyh, tabip, şaman, dede vb. şekillerde tezahür eder ve sürekli ölümsüzlüğü arayan roldedir. Bununla birlikte, Korkut Ata'ya atfedilen şiirlerde de kendisi ölümden kaçan veya ölümün yaklaştığını bildiren bir kişilik olarak görülmektedir. Korkut Atanın Türkler arasında kutsallaşması aksakal ve bilge insan tipi simgesine dönüşmesi ile izah edilebilir. Zira bu husus, kendisinin şaman dualarından destana değin Türk kültürünün bütün kademelerinde görünmesine sebep olmuştur (Bayat, 2007, s. 98).

¹⁸ Bu durum Dede Korkut destanında da görülmektedir. Dirse Han'ın oğlunun boğayı öldürmesinin ardından Dede Korkut kahramana Boğaç adını verir (Ergin, 1989, s. 5).

Örneğin, Manas destanında Semetey'e adını aksakal koymuştur. Hatta benzer husus, Semetey'in öldürülmesinin ardından oğluna adının konulmasında da görülmektedir (Yıldız, 1995, s. 253-254). Manas'ın adı ise, *dumana* olarak zikredilen derviş tarafından konulmuştur (Karıpkulov, 1995, s. 18). Kırgızların ilk tarihî roman örneği olarak kabul edilen *Sıngan Kılıç/Kırılan Kılıç* adlı romanda da yaşlı bir dervişin çocuğa ad verdiği görülür. Derviş çocuğa adı konulurken “Çocuğun adını dilek ve ümit ile koymak lâzım. İyi bir insan olması lâzım. Kalabalık arasında yolunu şaşırarak gelişigüzel yaşamamasın. Kendi yolunu, kendi değerini, kendi yerini bilsin. Mutlu olsun. Ben böyle arzu ediyorum kızım. Bebeğin adı Bakkübü olsun!” (Kasımbekov 2004, s. 207) söylemlerinde bulunarak ad verir. Aksakalların gerek Kırgız sözlü ürünlerinde gerek edebî metinlerinde ad verme geleneğinde aktif rol alması yaşlı/bilge tipinin Kırgız toplumundaki önemini göstermek bakımından değerli görülmektedir. Ayrıca Manas destanında Cakıp Han'ın, oğlu Manas'ı eğitmek ve ona dost olması amacıyla oğlunu Bakay'a emanet etmesi (Yıldız, 1995, s. 29) bilge ve aksakal tipinin destandaki başka bir görünümünü vermek açısından önemlidir. Bakay yalnızca Manas'ın değil, oğlu Semetey'in de danıştığı, bilgisine başvurduğu aksakal tipidir. Böylelikle Bakay, Manas ve oğlu Semetey'e daima yol gösterici, destekleyici ve danışman rollerinde olarak tecrübe ve bilgileriyle destandaki etkinliğini sürdürmüştür. Manasçıların destan icracısı olma yolunda görmüş olduğu rüyalarda da aksakal tipi görülmektedir. “Rüyaya giren aksakalın elinden birtakım içecek veya yiyeceğin yenilip içilmesinin ardından Manasçı olma yoluna adım atan icracılar, aksakallarla olan temasları dolayısıyla elde etmiş oldukları kutsiyet destan anlatıcısına geçmektedir” (Çeribaş, 2012, s. 82-88).

Kırgız masallarında aksakallar gerek kendilerine duyulan saygı gerek danışman, yol gösterici özellikleriyle önemlerini korumuştur. Örneğin, *Akılduu Kız/Akıllı Kız* masalında halkın yaşlıların sözüne itimat etmeleri (Karadavut, 2006, s. 333) veya *Kıdır, Akıl, İris/Hızır, Akıl ve Talih* masalında insanların çifçiyi aksakal olarak addetmelerinin ardından kendisine saygı göstereceklerini (Karadavut, 2006, s. 359) ifade etmeleri Kırgız toplumunda aksakal ve yaşlı algısının masallardaki görünümünü vermek açısından önemli görülmektedir. *Çeğiştin Saparı/Çeğiş'in Yolculuğu* adlı masalda aksakal Çeğiş'in rüyasına girer ve ona: “Biraz daha yürürsen biriyle karşılaşacaksın. Onunla karşılaştığında bahtın açılacak. Cesur ol ve korkma.” diyerek ayan verir (Sabır Uulu, 2008, s. 6). Aksakalın dediği gibi Çeğiş'in bahtı belli bir süre sonra açılır. *Altın Şakek/Altın Yüzük* adlı masalda ise çocuğu olmayan bir kadın çocuk sahibi olmak ister. Bir gün bu kadın çamaşırları asar ve o sırada kara bulutun geldiğini görür ve “Şimdi çamaşır astım, yağmur yağacak.” der. O esnada kara bulutların içinden bir aksakal çıkar ve ona: “Ey hanım dileğiniz kabul olacak, çocuk sahibi olacaksınız.” (Sabır Uulu, 2008, s. 286) der. Belli süre sonra kadının erkek çocuğu olur ve sevinir. *Kaarduu Kan/Öfkeli Han* masalında aksakal, çocuğu olmayan hana neden çocuk sahibi olamadığına dair cümleler kurar. Han halkına iyi davranmayan sınırlı birisidir. Aksakal, hana bu sebeple çocuğunun olmadığını söyler. Çocuk sahibi olmak istiyorsa yedi yıl boyunca açları doyurup, düşkünlere yardım etmesi gerektiğini, gelip geçenlerin konaklayabileceği bir yer yapıp bunun gibi insanlara yardım etmesi gerektiğini salık verir. Han aksakalın dediklerini yapar. Han yedi yılın sonunda bir aksakalla karşılaşır ve aksakal ona bir elmayı eşit bir şekilde bölüp eşiyile yemesini ister. Han ve eşi aksakalın dediğini yapar ve elmayı yerler. Sonunda ikiz çocukları olur (Kırgız el comoktoru s. 48). Tüm sıralanan örneklerde aksakal, bilge bir kişilik ve yol göstericidir.

Masalların dışında aksakala Kırgız efsanelerinde de rastlanır. *Kempir Çal Toosu/Kempir Çal Dağı* adlı efsanede insanlardan sürekli vergi alan zengin kişi ile onun vergisini ödemekten

bıkan aksakal ve eşi yer alır. Mezkûr kişiler vergi ödememek için dağa kaçarlar. Zengin kişi adamlarını dağa gönderir. Aksakal ve eşi adamları görünce “Bunlara yakalanmaktansa bizi taş et.” diye Allah’a dua ederler. Allah dualarını kabul eder ve onları taşta çevirir (Dıykanbeyeva, 2004, s. 348). *Töö Taş/Deve Taş* adlı efsanede ise kendi hâlinde yaşayan bir köy halkının başından geçen huzursuzluk yer alır. Yanına yaklaşan herkesi öldüren bir deve halkı rahatsız eder. Burada yaşayan ancak fazla yaşlı olmayan bir aksakal vardır. Bu aksakal kime *kargış/beddua* etse o bedduanın tuttuğuna inanılır. Deveden rahatsız olan halk aksakaldan deveye beddua etmesini ister. Aksakal ise “Yattığın yerden kalkma, üstünü taş kaplasın.” diye beddua eder. Ertesi gün devenin taş olduğunu görürler (Dıykanbeyeva, 2004, s. 352). Örnek olarak verilen taş kesilme efsanelerde görüldüğü üzere aksakal olarak nitelendirilen kimselerin söyledikleri sözlerin, dua veya bedduaların kabul olması, halkın buna inanması ve onlara değer vermesi aksakalların Kırgız toplumundaki yeri ve önemini efsaneler özelinde de örneklemektedir. Toplumsal düzenin parçası olan aksakalların her bir özelliği Kırgız dua, beddua ve atasözlerine de aks etmiştir. Kırgızlar, yaşlıların bedduasının kabul olacağına ve hatta bedduayı alan kişinin öleceğine inanır. Yaşlıların duası¹⁹ alındığında ise, duayı alan kişinin ömrünün uzun olacağı ve mutlu bir hayat süreceği yönünde inanışlar mevcuttur. Zira Kırgız toplumunda “*Camgır menen cer kögöröt, bata menen el kögöröt*/Yağmur ile yer/tabiat canlanır, dua ile halk ilerler.” diye atasözü vardır. Söz konusu atasözünde de görüldüğü üzere yaşlıların duasını almak çok önemli görülmüştür. Pek çok konuda aksakalların duası alınmaktadır. Söz gelimi düşünlerin ardından, yemeğe başlamadan önce ve yemek sonrasında, gelen konuklara, gençlere her zaman aksakallar dua etmektedir. Ayrıca “*Sen sıylasañ kariñdı, Kuday sıylayt baariñdi*/Yaşlıya saygı duyarsan, Allah da sizleri sayar, korur.” veya “*Karısı bar cerde kasiyet bar*/Yaşlısı olan yerde keramet vardır” (Akmataliyev, 2003, s. 126) demeleri bu önemi somutlamaktadır. Bu örnekler, Kırgız dua ve beddualarında yaşlı ve aksakalların olumlu veya olumsuz söylemlerinin toplumda ne derece etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç

Türk kültür tarihinin eski dönemlerine kadar uzanan bilge tipinin bir görünümü olan aksakallar, Kırgız toplum ve kültürünün pek çok aşamasında işlevleri dolayısıyla varoluşunu sürdüren bir değerler müessesesi olarak etkinliğini korumaktadır. Bu müessesenin çeşitli politik ve toplumsal sebeplere bağlı olarak zaman zaman çözülmelere uğramasına rağmen hayattaki aktif işlevleri dolayısıyla geçmişteki gibi günümüzde de etkinliğini sürdürmeye devam ettiği görülmektedir. Aksakallar, Kırgız toplumunda sosyal, siyasi, dinî ve kültürel alanlardaki etkinlikleri dolayısıyla toplumsal statü ve kimlik bakımından üst düzey bir yere sahiptir. Bu husus, aksakal özelinde değerlendirilen meselenin bir bakıma ilişkili olduğu yaşlı kavramından da hareketle Kırgız toplumunun zihin dünyasını da belirlemek açısından önemlidir. Aksakallık müessesesi ve aksakallar sadece Kırgız toplumunda değil, diğer Türk dünyası topluluklarında da var olan ve bu yönüyle Türk dünyası birliğini ortaya koyan bir oluşumdur. Kırgız özelinde değerlendirilen müessesenin diğer Türk boylarındaki görünümünün de derinlemesine incelenmesi, söz konusu hususun Türkistan ve Anadolu bağlantısını göstermek ve irdellemek açısından değerli olacaktır. Zira Türk dünyasının ortak mefhumlarından biri olan aksakallık ve aksakal kavramları mezkûr coğrafyadaki entegrasyonu, birlik ve beraberliği ortaya koyar. Bu açıdan kültürel birlik ve sürekliliği sağlayan bir yapıyı teşkil eder. Gündelik hayattan devlet

¹⁹ Kazaklar da işlerinin yolunda gitmesi amacıyla kendilerinde gelenek hâline gelen *bata*/dua isteme geleneğinde dua edilecek kişi aksakalın önüne diz çöker ve aksakal ona dua eder (Kapağan, 2014, s. 809).

düzenine kadar yaşamın her alanında etkin bu kişilerin yaşlı, erkek veya kadın olmalarından bağımsız olarak toplumda edindikleri saygı ile yer ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla aksakallığın kazanılmış bir statü olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Aksakallar yaşantısı, davranışı, edep-ahlakı, tutum ve tavırları, fikirleri ile aksakallık statüsüne erişmiş ve toplumsal hiyerarşik düzenin en üst seviyesine ulaşmış kişilerdir.

Aksakal kavramı ve buna ilişkin değerler ve uygulamalar, geçmişten günümüze Türk kültür tarihinin kalıntıları olarak sosyal, siyasi, dinî ve kültürel alanlarda aktarılagelmiştir. Bu aktarımın somut örneğini gündelik hayattan devlet ve hukuk düzenine, tarihî metinlerden, sancılardan, efsane, masal, destan ve roman gibi edebî ürünlere kadar görmek mümkündür. Bununla birlikte sosyal ve siyasi yaşantının içinde aksakallığın aktif olarak sürdürüldüğünü gösteren kaydadeğer bir örnek Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi'dir. Bu konsey, söz konusu müessesenin kurumsal bazda değerlendirilmesi adına önemli bir yapılanmadır. Zira aksakallar, geçmişte devlet adamı, yönetici, biy, manap, asker, askerî yönetici, örf ve âdetlerin sürdürücüsü, bilge, rehber, danışman gibi görevleri sürdüren kişilerken günümüzde iş bölümü ile birlikte bu görevler farklı kişilerde toplanmıştır. Günümüz Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi veya Aksakallar Keleşî örnekleri bu iş bölümünün görülebileceği alanlar olarak dikkat çekmektedir.

Kaynaklar

- Abduldayev, E. vd. (1980). *Kırgız tilinin frazeologiyalık sözdüğü*. Frunze: İlim Basması.
- Abduldayev, E. ve İsayev, D. (1969). *Kırgız tilinin tüşündürmô sözdüğü*. Frunze.
- Akmataliyev, A. (2000). *Kırgızdın köönörbôs döölöttörü*. Bişkek: Şam Basması.
- Akmataliyev, A. (2003). *Kaada-salıtta ak bataala*. Bişkek: Şam Yayınları.
- Aliyeva Esen, M. (2008). Rus dilindeki Türkçe kelimeler üzerine bir tasnif denemesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3(7), 364-382.
- Attokurov, S. (1995). *Kırgız Sancırası*. Bişkek: Muras.
- Bars, M.E. (2018). Sözlü gelenekten elektronik döneme bilgelik dönüşümü: İrkıl Ata'dan Şahin Ağa'ya. *Milli Folklor*, 117, 120-130.
- Bayat, F. (2007). *Türk mitolojik sistemi-II*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Ceylan, H. (2018). Kırgız toplumunda yaşlılık ve yaşlının sosyal statüsü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 507-519.
- Çelik Şavk, Ü. (2002). *Kırgız atasözleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çelik, F. (2020). Kırgız kültüründe "ak" renginin kavramlaşması ve anlam alanları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(4), 1395-1410.
- Çeribaş, M. (2012). *Kırgız Türklerinde Manasçılık geleneği ve Manasçılar*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Dıykanbayeva, A. (2004). *Kırgız efsaneleri üzerinde bir araştırma (inceleme-metin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem, M. (2005). *Kırgız Türkleri dinî ve sosyal hayatı*. Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ergin, M. (1989). *Dede Korkut kitabı I (giriş-metin-faksimile)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Gökçimen, A. (2010). Türkmen ırımları (halk inanışları) ve işlevleri. *Milli Folklor*, 22(87), 148-158.
- İsakov, A. (2007). *Doğu Türkistan tarihinde Kırgızların tesirleri (1700-1878)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İsakov, A. ve Murzakulova, G. (2015). Bir değer müessesesi olarak aksakallık (Kırgızistan örneği). *Değerler ve Eğitimi-II Sempozyumu*, Ensar Neşriyat, İstanbul, s. 475-490.
- İsakov, B. (2009). *XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Kırgızların sosyal ve ekonomik tarihi (Sayak uruusu (boyu) örneği)*. Bişkek: KTMU Yayınları.
- İşcanoğlu Bayrak, İ. (2018). Kırgız halk kültüründe beyaz (ak) renk. 9. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*. Dumat Ofset Matbaacılık, Ankara, s. 91-103.
- Kapağan, E. (2014). Gök Tanrı inancı ve bu inanç sisteminin içinde alkış, dua ve dilekler. *Turkish Studies*, 9(3), 801-810.
- Karadavut, Z. (2006). *Kırgız masalları*. Konya: Kömen.
- Karatayev, O. ve Eraliyev, S. (2005). *Kırgız etnografyası boyunca sözdük*. Bişkek: Biyiktik.
- Karıpkulov, A. (1995). *Manas entsiklopediyası*, II. Bişkek: Muras Yayınları.
- Kasımbekov, T. (2004). *Kırılan kılıç II (isyan)*. (Akt. İbrahim Atabey ve Saadettin Koç). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Kırgız El Comoktoru*.
- Kiyat, A. (2023). İrrasyonelden rasyonele: tarihsel pencereden Kırgız halk tıbbı. *Motif Akademik Halkbilimi Dergisi*, 16(42), 728-744.
- Sabır Uulu, B. (2008). *Comokçular cana comoktor*. Bişkek: Turar.
- Şener, A. (2022). Sovyet dönemi Kırgız romanında hegemonik erkeklik söylemi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 7(2), 511-532.
- Yıldız, N. (1995). *Manas destanı (W. Radloff) ve Kırgız kültürü ile ilgili tespit ve tahliller*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yılmaz, S. (2014). Türk mitolojisinde bilgelik kavramı. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması*. Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB), Eskişehir, s. 233-251.
- Yudahin, K. K. (1998). *Kırgız sözlüğü I*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

<http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ky-kg/1070> (Erişim Tarihi 12.06.2023 Saat: 15.38).

Extended Abstract

In Kyrgyz Turkic, there exist various terms that correspond to the concepts of elderly and older individuals, such as *karı/karıya*, *abişka*, *çal*, *kempir*, and *aksakal*. Among these terms, *aksakal* refers to individuals who are respected and recognized for their wisdom, maturity, justice, and esteemed value within the community. They may hold influential roles as the oldest members of a tribe or as village leaders. With these attributes, the concept of *aksakal* also encompasses individuals of high social standing. The concept of *aksakal*, renowned for its embodiment of wisdom, guidance, and counsel within Turkish society, holds a significant position as an integral component of the Kyrgyz social hierarchical structure, as well as within their social, cultural, and religious realms. This influence is directly related to the emergence of this study. Therefore, the present study aims to investigate the meaning attributed to the concept of *aksakal* both historically and presently among the Kyrgyz, as well as the impact of these respected individuals on the

community. The research data were derived from a thorough analysis of diverse sources using the content analysis approach.

The concept of aksakal is composed of the words “ak” (white) and “sakal” (beard). However, individuals labeled as aksakal are not restricted to being elderly, male, or having facial hair. The term can encompass individuals without facial hair or with mustaches, and women can also be characterized as such. Thus, the concept emphasizes a distinct status qualification. This means that not every elderly person, every bearded person, every man, or every woman can be an aksakal. This concept represents an acquired status in society. People attain the status of aksakal through their life experiences, behavior, manners, attitudes, ideas, and ethical conduct. Therefore, it differs from acquired statuses that are shaped by inherent characteristics such as gender and age. Such individuals are respected and trusted in all settings within Kyrgyz society, their words are trusted, and they are given priority and importance. An example of this significance can be observed in the arrangement of dining etiquette and conversation norms, where they are called to ceremonies before younger individuals. In brief, the position of aksakal plays an active role in the everyday life of the Kyrgyz people, extending from daily routines to the governance of the state. Moreover, aksakal is also found in prayers, curses, and proverbs within Kyrgyz thought. The Kyrgyz believe that the curses of the elderly are effective, and the person who receives the curse may even die. Thus, there is a proverb in Kyrgyz society that says, “*Camgır menen cer kögöröt, bata menen el kögöröt*” (The land comes alive with the rain, and the people progress and thrive through prayer). As seen in this proverb, receiving the prayers of the elderly is highly important. After weddings, before starting a meal, and after meals, guests and young people are always blessed by aksakals.

The characteristics of aksakals have left an imprint not only on verbal or contemporary literary works but also on traditional and modern literary genres such as mythology, epics, legends, folktales, proverbs, prayers, curses, and modern literary productions. This is evident in Kyrgyz historical texts, genealogies, oral traditions (epics, legends, folktales), and modern literary works, which provide evidence of the ancient roots of the concept of aksakal in Kyrgyz culture. For instance, in Kyrgyz folktales, aksakal is portrayed as a wise and guiding figure who brings enlightenment to the protagonist. In the folktale “*Çegiştin saparı*” (Çegiş’s journey), aksakal appears in the protagonist’s dream, foretelling a positive change in his fate. Moreover, the term goes beyond the notion of old age and elderliness, highlighting their role as authoritative figures, particularly in leadership positions. This signifies a higher status within the social hierarchy. In epic oral literature, aksakal is characterized as a sagacious statesman who shapes the organizational structure of governance. Within the Turkic epic tradition, aksakals in the Oğuz Kağan epic serve as the archetypal models of wise statesmen. They also evolve into characters sought out by epic heroes, such as Bakay in the Manas epic and Dede Korkut in the Dede Korkut Stories, embodying wisdom and serving as advisors. The prominence of aksakals as trusted advisors is also evident in Kyrgyz legends. For example, in the legend *Töö Taş*, aksakal is a person whose prayers and curses are effective. Consequently, the multifaceted roles and significance of aksakal permeate various aspects of Kyrgyz society and are explicitly reflected in both oral and written traditions. Therefore, the entire function and role of the aksakal in everyday life are seen in both oral and written works. This reflection can be interpreted as the active involvement of aksakal position in society. It has been ascertained that aksakal holds a prominent position in Kyrgyz social, political, religious, cultural, and literary domains. Despite occasional disruptions, the position of aksakal has continued to maintain its effectiveness in contemporary times, owing to its functions. In the past, the roles fulfilled by aksakals (e.g., statesmen, administrators, *biy*, *manap*, soldiers, military governors, custodians of customs and traditions, wise elders, and advisors) have now been distributed among different individuals through a division of labor. Aksakals and the position of aksakal hold significance not only within the Kyrgyz society but also in other Turkic communities. Aksakal is considered a significant aspect in the Turkic world, playing a crucial role in highlighting integration, unity, and solidarity within the mentioned geographical context.